

AZ OLVASÁSKÉPESSÉG FEJLETTSÉGE AZ ISKOLÁSKOR ELEJÉN

B. Németh Mária*, Molnár Éva és Dózsa Monika*****

**Szegedi Tudományegyetem, MTA–SZTE Képességkutató Csoport*

***SZTE, BTK, Neveléstudományi Tanszék*

****Herman Ottó Általános Iskola, Tatabánya*

Kulcsszavak: olvasásképesség, olvasáskészség, követő vizsgálat

Az előadás a SZTE Oktatáseméleti Kutatócsoportja által 2003-ban indított, „A közoktatás szerepe az élethosszig tartó tanulásra való felkészítésben” című, Magyarországon újszerű, oktatási környezetben folyó követéses kutatási programjában végzett országos olvasásvizsgálat eredményeit mutatja be.

Napjaink olvasáskutatása többféle pedagógiai és pszichológiai elmélet mentén folyik, a vizsgálatok különböző olvasásfogalmakra épülnek. E felmérés a PISA a funkcionalitás oldaláról közelítő műveltségkonceptiójának adaptálásával vizsgálta a második évfolyam olvasásképességének fejlettségét. A PISA alapelveinek – életszerű szövegek, formai és műveleti változatosság – és a NAT elvárásainak figyelembevételével elkészült teszt – egy elbeszélő, élményadó (mese) és egy dokumentumszerű, informáló (plakát) szövegtípusok felhasználásával – az információ-visszakeresés és a szövegértelmezés műveletekkel működött az olvasásképességet. A teszt megbízhatóan mér (Cronbach $\alpha=0,86$).

A felmérésben 127 iskola 245 második osztálya vett részt. A tesztek 4856 másodikos tanuló oldotta meg. A minta régiókénti lefedettség, a tanulók neme és a szülők iskolai végzettségével jellemzett szociokulturális háttér szempontjából reprezentatív.

A vizsgálat során 74 % pontos összteljesítményt és erősen jobbra tolódott teljesítmény-eloszlásokat kaptunk. Mivel Nagy József szóolvasó-készség vizsgálata szerint a tanulók a 2. évfolyam végén a kritikus szókészlet 75%-ával rendelkeznek, a mese 83 % pontos átlaga valószínűleg annak tudható be, hogy a szöveg a fogalomhasználata megfelel szókészletüknek, és a szöveg sémájának azonosítása sem okoz gondot. Ugyanakkor az informáló, dokumentum típusú a plakát, a 8–9 évesek számára több ismeretlen szót, szókapcsolatot tartalmaz, és nagyobb azoknak a tanulóknak az aránya, akiknek nincs a megértést, a szövegben való tájékozódást elősegítő sémája.

Az osztályok között kimutatott jelentős különbségek és az olvasásképesség fejlettségének területi helyzetképe azt jelzik, hogy a meseszerű szöveget is csak kevésbé értő gyermekek felzárkóztatása, és az optimális fejlettségi szintet már elért többiek továbbfejlesztése csak változatos, széles nehézségi spektrumú programokkal lehetséges. Ugyanakkor az eredmények regionális/megyei eloszlása, és a rendelkezésre álló háttér adatokkal való összefüggések egyértelműen jelzik, hogy további kutatásokra van szükség az olvasásképesség fejlettségét illetően. A szülői háttér mellett más, feltehetően a területi sajátosságokkal összefüggő, intézményi, infrastrukturális tényezők feltárására is szükség lesz.